

THÁO GỠ KHÓ KHĂN VỀ VỐN TÍN DỤNG CHO DOANH NGHIỆP TƯ NHÂN

Ths. Ngô Thị Hương Thảo*

Theo thống kê của Bộ Kế hoạch và Đầu tư, năm 2018 nước ta có 534.000 doanh nghiệp tư nhân đang hoạt động, trong đó có 97% là doanh nghiệp nhỏ và vừa. Trong 5 năm qua, số lượng doanh nghiệp tư nhân giải thể và thành lập mới đều rất lớn, mỗi năm có khoảng 17.000 doanh nghiệp thành lập mới và 10.000 doanh nghiệp giải thể, như vậy mỗi năm có 7.000 doanh nghiệp tăng thêm. Theo số liệu của Cục Phát triển doanh nghiệp năm 2017, doanh nghiệp tư nhân đóng góp 43,22% GDP và 39% vốn đầu tư cho toàn bộ nền kinh tế. Mặc dù chiếm tỷ trọng lớn trong số lượng doanh nghiệp của cả nước, và đóng góp quan trọng trong nền kinh tế quốc dân, nhưng doanh nghiệp tư nhân đang bị “yếu thế” trước doanh nghiệp nhà nước và doanh nghiệp có vốn đầu tư nước ngoài trong tiếp cận vốn tín dụng và các nguồn lực. Các doanh nghiệp tư nhân đang rất cần vốn để sản xuất kinh doanh song hiện 90% số doanh nghiệp đang “đói vốn”, huy động vốn từ thị trường tài chính rất khó khăn do nội lực hạn chế. Vì vậy, khi có nhu cầu đầu tư, doanh nghiệp tư nhân phải tìm đến những nguồn như vay người thân, vay ngoài với lãi suất và rủi ro cao. Tiếp cận nguồn vốn tín dụng ngân hàng là một giải pháp hữu hiệu để tháo gỡ khó khăn về vốn cho các doanh nghiệp tư nhân nước ta hiện nay.

• Từ khóa: vốn tín dụng, doanh nghiệp tư nhân.

According to statistics from the Ministry of Planning and Investment, in 2018 our country has 534,000 active private enterprises dynamic, of which 97% are small and medium enterprises. In the past 5 years, the number of private enterprises has solved Both new and established are very large, each year there are about 17,000 newly established enterprises and 10,000 businesses industry dissolved, so every year 7,000 businesses increased. According to the Department of Business Development In 2017, private enterprises contributed 43.22% of GDP and 39% of investment capital for the entire economy sacrifice. Although accounting for a large proportion in the number of enterprises in the whole country, and making important contributions in national economy, but private enterprises are “weak” to state-owned enterprises and Foreign-invested enterprises in accessing credit capital and resources. Private businesses are in desperate need of capital for production and business but currently 90% of businesses are “hungry for capital” capital mobilization from the financial market is very difficult due to limited internal resources. Therefore, when there is demand for investment and business private businesses must look to sources such as borrowing relatives, borrowing with interest and high risks. Access to bank credit is an effective solution to remove difficulties in capital for businesses private industry in our country today

• Keywords: credit capital, private enterprises.

Ngày nhận bài: 3/11/2018

Ngày chuyển phản biện: 7/11/2018

Ngày nhận phản biện: 15/11/2018

Ngày chấp nhận đăng: 20/11/2018

1. Thực trạng tiếp cận vốn tín dụng ngân hàng của các doanh nghiệp tư nhân

Những năm qua, việc tiếp cận vốn tín dụng ngân hàng của các doanh nghiệp tư nhân đang gặp nhiều khó khăn. Theo số liệu của Cục Phát triển doanh nghiệp năm 2017, chỉ có 40% số doanh nghiệp tư nhân đang hoạt động có khả năng tiếp cận vốn vay từ ngân hàng, còn 60% số doanh nghiệp tư nhân không tiếp cận được nguồn vốn này, mặc dù ngành Ngân hàng đã có nhiều chính sách tăng trưởng tín dụng cho khu vực doanh nghiệp nhỏ và vừa (trong đó 98% là doanh nghiệp tư nhân). Thực trạng tiếp cận vốn tín dụng của các doanh nghiệp tư nhân gặp khó khăn xuất phát từ cả hai phía: doanh nghiệp và ngân hàng.

Về phía doanh nghiệp:

Các doanh nghiệp tư nhân đa số có quy mô nhỏ và siêu nhỏ, trên 90% doanh nghiệp

* Học viện Tài chính

tư nhân có mức vốn dưới 1 tỷ đồng. Trình độ công nghệ trong các doanh nghiệp tư nhân thấp và chậm đổi mới. Năng suất lao động, trình độ quản trị doanh nghiệp, tính liên kết cũng như khả năng tham gia chuỗi giá trị của các doanh nghiệp tư nhân cả trong nước và quốc tế đều thấp, doanh nghiệp gặp nhiều rủi ro trong kinh doanh khi phải cạnh tranh gay gắt trên thị trường.

Khả năng tài chính của hầu hết các doanh nghiệp tư nhân hạn chế, cả về vốn điều lệ, vốn chủ sở hữu và tài sản thế chấp. Nhiều doanh nghiệp tư nhân không đáp ứng được quy định cho vay của các tổ chức tín dụng do chưa minh bạch về tình hình tài chính. Mặt khác, nhiều doanh nghiệp tư nhân hiện vẫn giao dịch bằng tiền mặt mà không thông qua ngân hàng nên cũng không chứng minh được khả năng tài chính của mình.

Theo Luật các Tổ chức tín dụng, điều kiện để được ngân hàng xét cho vay vốn là doanh nghiệp tư nhân phải thành lập ít nhất 3 năm trở lên, có lãi và có tài sản thế chấp. Điều này khiến các doanh nghiệp tư nhân mới thành lập gặp rất nhiều khó khăn trong việc tiếp cận nguồn vốn tín dụng. Những doanh nghiệp đã hoạt động vài năm thì gặp khó về tài sản thế chấp, báo cáo tài chính... Tuy nhiên, hạn chế lớn nhất là nhiều doanh nghiệp tư nhân cần tiền, thiếu tiền nhưng lại chưa xây dựng được kế hoạch sản xuất kinh doanh cụ thể, không có dự án khả thi nên ngân hàng không dám cho vay.

Hiệu quả sản xuất kinh doanh của các doanh nghiệp tư nhân còn hạn chế. Tỷ suất lợi nhuận của các doanh nghiệp tư nhân khá thấp, tốc độ tăng doanh thu có xu hướng giảm từ 34% giai đoạn 2007 - 2011 xuống còn 10% giai đoạn 2012 - 2017.

Trong cơ chế kinh tế thị trường, mở rộng hội nhập vào nền kinh tế khu vực, thế giới, các doanh nghiệp tư nhân dễ gặp nhiều rủi ro trong kinh doanh khi phải cạnh tranh gay gắt trên thị trường. Cũng bởi tình hình “sức khỏe” của các doanh nghiệp tư nhân không tốt, việc sản xuất, kinh doanh bấp bênh, cho nên cánh cửa ngân hàng không rộng mở đối với các doanh nghiệp tư nhân.

Hiện nay, nhiều doanh nghiệp tư nhân vẫn giao dịch bằng tiền mặt mà không thông qua ngân hàng cho nên khó khăn khi chứng minh được khả năng tài chính của mình.

Mặt khác, còn nhiều điều kiện cũng cản trở việc tiếp cận vốn tín dụng của không ít doanh nghiệp tư nhân, như: lịch sử tín dụng của doanh nghiệp, tuổi tác chủ doanh nghiệp tư nhân,... cũng đang là những rào cản trong việc tiếp cận vốn ngân hàng. Những năm gần đây, mặc dù Ngân hàng đã có nhiều chính sách mở, nhưng không phải doanh nghiệp tư nhân nào cũng có thể tiếp cận được vốn, nhất là những doanh nghiệp tư nhân quy mô nhỏ.

Nghị quyết Trung ương 5 Khóa XII đã khẳng định phát triển kinh tế tư nhân trở thành một động lực quan trọng của nền kinh tế. Nhiều chính sách cho phát triển doanh nghiệp tư nhân đã được tháo gỡ trong đó có chính sách tín dụng, song trên thực tế, doanh nghiệp nhà nước vẫn được hưởng nhiều ưu ái, được cấp vốn từ ngân sách nhà nước, được tạo điều kiện nhiều hơn so với doanh nghiệp tư nhân trong tiếp cận nguồn vốn vay từ các tổ chức tín dụng, vốn ODA và vốn vay từ nước ngoài. Doanh nghiệp nhà nước có thể được vay vốn không cần tài sản thế chấp hoặc được Chính phủ bảo lãnh bằng cách này hay cách khác; có thể tiếp cận vốn cho vay theo chỉ định hoặc được Nhà nước hỗ trợ bằng nhiều cách khác nhau như khoan nợ, giãn nợ. Các doanh nghiệp có vốn đầu tư trực tiếp nước ngoài (FDI) cũng tiếp cận được nguồn vốn lãi suất thấp từ tập đoàn, công ty mẹ ở nước ngoài hoặc lãi suất của các nước trong khu vực thấp hơn so với Việt Nam. Trong khi đó, các doanh nghiệp tư nhân trong nước lại gặp quá nhiều rào cản trong tiếp cận vốn, do thói quen thiếu minh bạch về tài chính, kế toán, thiếu tài sản bảo đảm, phương án kinh doanh không khả thi hoặc dự án không đủ thuyết phục ngân hàng thương mại rót vốn... Tuy nhiên, trên thực tế hiện nay, các doanh nghiệp tư nhân cũng khó có thể trông chờ nguồn vốn nào khác ngoài tín dụng ngân hàng.

Về phía ngân hàng thương mại:

Ngân hàng không thiếu vốn, nhưng lại không đủ niềm tin với doanh nghiệp tư nhân. Đây là vấn đề cốt lõi khiến cho các doanh nghiệp tư nhân khó khăn trong tiếp cận vốn vay tín dụng ngân hàng. Bởi, trong nền kinh tế thị trường, ngân hàng thương mại là một loại hình doanh nghiệp, hoạt động theo Luật Doanh nghiệp, ngân hàng phải tự trang trải các chi phí hoạt động kinh doanh và phải có lãi, mặc dù hoạt động tín dụng của ngân hàng thương mại chịu điều chỉnh bởi chính sách tín dụng của Ngân hàng Nhà nước.

Hiện nay, chính sách cho vay của ngân hàng theo hướng thận trọng và buộc doanh nghiệp tư nhân phải thay đổi nhằm đáp ứng các yêu cầu tín dụng của Ngân hàng. Trong khi doanh nghiệp tư nhân lại chậm thay đổi, không chứng minh được hiệu quả sản xuất kinh doanh của phương án vay vốn, báo cáo tài chính không theo chuẩn quy định, nguồn vốn đối ứng và giá trị tài sản thế chấp thấp nên không đáp ứng các yêu cầu cho vay của ngân hàng.

Thời gian qua, các ngân hàng đã đưa ra nhiều gói sản phẩm ưu đãi hấp dẫn, nhưng trên thực tế thì việc tiếp cận nguồn vốn tín dụng ngân hàng không hề đơn giản đối với các doanh nghiệp tư nhân. Bởi, tại một số ngân hàng lớn, lãi suất cho vay thấp, nhưng yêu cầu điều kiện cho vay lại khá khắt khe, như báo cáo tài chính phải được kiểm toán và công khai minh bạch để làm cơ sở cho các tổ chức tín dụng thẩm định, yêu cầu về tài sản thế chấp,... Còn ở các ngân hàng nhỏ, các điều kiện và thủ tục cho vay đơn giản hơn, nhưng lãi suất cho vay lại khá cao, vượt quá khả năng của doanh nghiệp.

Ngân hàng Nhà nước luôn coi trọng và chỉ đạo quyết liệt các chính sách tín dụng đối với doanh nghiệp tư nhân. Khu vực kinh tế tư nhân đã trở thành khách hàng quan trọng của các tổ chức tín dụng với dư nợ hiện gần bốn triệu tỷ đồng, và hàng triệu khách hàng đang còn dư nợ. Cụ thể, từ năm 2014, tỷ lệ cho vay đối với doanh nghiệp tư nhân chỉ chiếm 53%, năm 2015 tăng lên 62% và tính đến tháng 7/2018 tỷ lệ này là 66%. Dư nợ tín dụng của doanh nghiệp nhỏ và vừa, doanh nghiệp

tư nhân tính đến tháng 7/2018 đạt 1,3 triệu tỷ đồng, chiếm khoảng 25% tổng dư nợ nền kinh tế, tăng 6,5% so với cùng kỳ năm 2017. Tuy nhiên, trên thực tế, một số doanh nghiệp tư nhân chưa tiếp cận được vốn tín dụng từ ngân hàng do năng lực quản trị và khả năng tài chính hạn chế, báo cáo tài chính chưa được kiểm toán và không công khai minh bạch để làm cơ sở cho các tổ chức tín dụng thẩm định.

Như vậy, hiện nay các doanh nghiệp tư nhân đang rất cần vốn tín dụng từ các ngân hàng thương mại, bởi nguồn vốn này có nhiều ưu thế với doanh nghiệp tư nhân, tuy nhiên việc tiếp cận lại đang gặp nhiều khó khăn. Vậy, tháo gỡ khó khăn trong tiếp cận vốn tín dụng cần có giải pháp từ cả ngân hàng và doanh nghiệp.

2. Giải pháp tháo gỡ vốn tín dụng cho các doanh nghiệp tư nhân

Hội nghị Trung ương 5, khóa XII có nghị quyết đề cập đến việc xóa bỏ mọi rào cản, định kiến, tạo mọi điều kiện thuận lợi để phát triển kinh tế tư nhân lành mạnh và đúng định hướng. Ngân hàng Nhà nước rất coi trọng các chính sách tín dụng đối với doanh nghiệp tư nhân, coi đó là đối tượng khách hàng quan trọng của ngân hàng. Đề quan hệ cung - cầu vốn tín dụng giữa ngân hàng và doanh nghiệp tư nhân gặp nhau, cần có các giải pháp:

*** Giải pháp từ phía các doanh nghiệp tư nhân:**

Thực tế hiện nay, để có thể tiếp cận được vốn tín dụng, bên cạnh sự nỗ lực của Ngân hàng, các doanh nghiệp tư nhân cần phải thay đổi theo hướng “tích cực đổi mới” khi tham gia vào nền kinh tế thị trường như: cần nỗ lực đổi mới và hoàn thiện cơ chế quản lý doanh nghiệp, chủ động thực hiện các văn bản pháp luật về hoạt động doanh nghiệp như mở sổ kế toán, minh bạch thông tin hoạt động doanh nghiệp, nâng cao khả năng tài chính,... thì các tổ chức tín dụng mới xem xét và quyết định mức cho vay.

Doanh nghiệp cần có phương án sản xuất kinh doanh hiệu quả, có báo cáo tài chính ổn định và minh bạch - đây chính là điểm thiếu và yếu của

các doanh nghiệp tư nhân. Bởi trên thực tế, nhiều doanh nghiệp tư nhân tồn tại hai loại sổ sách, một loại để báo cáo tài chính với cơ quan thuế, còn một loại để kiểm soát nội bộ. Hai loại sổ sách này có sự chênh lệch nhau rất lớn cho nên không đủ minh bạch thông tin tài chính và không thuyết phục được ngân hàng khi thẩm định cho vay.

Doanh nghiệp tư nhân cần thực hiện nghiêm túc chế độ kế toán công khai minh bạch, kịp thời để tạo tín nhiệm với ngân hàng trong quan hệ tín dụng. Phải cân đối nguồn vốn tự có và vốn vay để đảm bảo hoạt động kinh doanh, mở rộng các kênh huy động vốn.

Doanh nghiệp tư nhân quan tâm đầu tư xây dựng hệ thống kiểm soát nội bộ, xây dựng hệ thống báo cáo tài chính trung thực, minh bạch trong quản lý các dòng tiền. Báo cáo tài chính của doanh nghiệp cần thể hiện rõ khả năng tin cậy về tài chính, thanh toán, khả năng sinh lời của các nguồn vốn và các tài sản kinh doanh.

Doanh nghiệp cần đổi mới công nghệ, nắm bắt thông tin thị trường, coi trọng chất lượng sản phẩm nhằm tăng sức cạnh tranh của doanh nghiệp và sản phẩm trên thị trường. Vốn vay ngân hàng phải được sử dụng đúng mục đích, tuân thủ nghiêm ngặt các chế tài về tài chính trước, trong và sau khi vay vốn.

*** Giải pháp từ phía ngân hàng thương mại**

Để hỗ trợ các doanh nghiệp tư nhân tiếp cận nguồn vốn tín dụng, Ngân hàng Nhà nước cần triển khai quyết liệt các giải pháp nhằm tăng cường quan hệ tín dụng giữa các tổ chức tín dụng với khách hàng, tạo điều kiện thuận lợi cho doanh nghiệp được tiếp cận với nguồn vốn theo đúng quy định của pháp luật. Ngân hàng Nhà nước chỉ đạo các ngân hàng thương mại thực hiện nghiêm túc các quy định về lãi suất, áp dụng lãi suất cho vay hợp lý trên cơ sở lãi suất huy động và mức độ rủi ro của khoản vay; cắt giảm, tiết kiệm tối đa các khoản chi phí để có điều kiện giảm lãi suất cho vay nhằm chia sẻ khó khăn với khách hàng, bảo đảm ổn định thị trường tiền tệ.

Ngân hàng Nhà nước chỉ nhánh các tỉnh, thành phố cần chủ động phối hợp với chính quyền địa

phương tổ chức các chương trình kết nối ngân hàng với doanh nghiệp tại các địa phương nhằm tháo gỡ các khó khăn, vướng mắc trong quan hệ tín dụng ngân hàng.

Ngân hàng cần ưu tiên tập trung vốn hỗ trợ cho vay đối với các lĩnh vực sản xuất, lĩnh vực ưu tiên, trong đó có các doanh nghiệp tư nhân theo Nghị định 55/2015/NĐ-CP của Chính phủ đối với cá nhân, hộ gia đình, chủ trang trại không có tài sản bảo đảm từ 50 triệu đồng đến tối đa 3 tỷ đồng phục vụ hoạt động sản xuất kinh doanh.

Ngân hàng và các tổ chức tín dụng cần chủ động tiếp cận kênh cho vay đối với doanh nghiệp tư nhân, đảm bảo cung ứng vốn cần thiết khi doanh nghiệp có dự án, phương án kinh doanh khả thi. Chủ động tháo gỡ khó khăn cho doanh nghiệp về các thủ tục vay vốn trong phạm vi cơ chế tín dụng được phép.

Tiếp tục hoàn thiện các thể lệ, quy trình tín dụng, nâng cao chất lượng hoạt động tín dụng. Ngân hàng thương mại cần đa dạng hóa các hình thức tín dụng tạo cơ hội cho doanh nghiệp tiếp cận các nguồn vốn.

Với việc triển khai đồng bộ các giải pháp trên, ngân hàng sẽ góp phần khơi thông nguồn vốn tín dụng, cung ứng và hỗ trợ vốn tích cực cho các doanh nghiệp tư nhân để phát triển lành mạnh, hiệu quả, bền vững và trở thành một động lực quan trọng góp phần phát triển kinh tế.

Như vậy, trong nền kinh tế thị trường hiện nay, các doanh nghiệp tư nhân đang rất cần vốn, ngân hàng thương mại lại không thiếu vốn và rất cần cho vay để tăng vòng quay của dòng tiền. Để tháo gỡ khó khăn trong tiếp cận vốn tín dụng ngân hàng cho các doanh nghiệp tư nhân cần thực hiện đồng bộ các giải pháp từ cả phía doanh nghiệp và ngân hàng./.

Tài liệu tham khảo:

Văn kiện Đại hội Đảng XI, XII, Nghị quyết TW 5 (Khóa XII).

Báo cáo thường niên của NHTM.

Các website báo điện tử.